

NJFF
Sogn og Fjordane

NJFF
Hordaland

Sogn og Fjordane Turlag

Bergen og Hordaland Turlag

Naturvernforbundet
Hordaland

NORSK ORNITOLOGISK
FORENING

Norges vassdrags- og energidirektorat

uttalelse@nve.no

Bergen, 20.06.21

Dette innspillet sendes på vegne av Norges Jeger- og Fiskerforbund Sogn og Fjordane, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Sogn og Fjordane Turlag (DNT), Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norsk Ornitologisk Forening Sogn og Fjordane fylkeslag, og Norsk Ornitologisk Forening Hordaland fylkeslag.

Høringsuttalelse til revisjon av konsesjonsvilkår for Arnafjord- og Vikvassdraga

Vikja er nasjonal lakseelv

Vikja er ei nasjonal lakseelv. Nasjonale lakseelver skal ha særlig høy prioritet i forhold til vassdragsrevisjoner og minstevannføring. Stortinget har opprettet 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder for å gi våre viktigste laksebestander en særskilt beskyttelse¹.

Laksebestandene som inngår i ordningen, skal beskyttes mot inngrep og aktiviteter i vassdragene og i de nærliggende fjord- og kystområdene.

Bestandene som inngår i ordningen blir prioritert i arbeidet med å styrke villaksen, og følgende tiltak inngår, der tema som konkret gjelder Vikja er uthevet:

- bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*
- restaurering av leveområder
- revisjon av konsesjonsvilkår og
- kompenserende tiltak i regulerte vassdrag
- kalking og bestandsovervåkning
- tiltak mot rømming av oppdrettslaks
- bekjempelse av lakselus

¹ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/ferskvann/laks/nasjonale-laksevassdrag-og-laksefjorder/>

- reguleringer i laksefisket

Laksetrapp, minstevannføring og andre miljøforbedrende tiltak i Vikja

Nåværende reguleringer har *redusert* anadrom strekning med 2/3 av den naturlige. FNF Hordaland og FNF Sogn og Fjordane (heretter bare referert til som FNF) mener derfor at den opprinnelige anadrome strekningen må reetableres, jamfør punktet om restaurering av leveområder i nasjonale laksevassdrag, som vi har vist til ovenfor. For å oppnå dette kreves det bygging av ei laksetrapp ved Hove kraftverk, og i tillegg kreves det et større vannslipp som er tilstrekkelig til at anadrom fisk kan gjennomføre sin livssyklus i den reetablerte anadrome strekningen ovenfor laksetrappa.

I tillegg til minstevannføring, må etter vår mening regulanten pålegges andre miljøforbedrende tiltak. Dette vil kunne være utlegging av stein for å gi fisken bedre skjul, eller tilføring av gytegrus der dette mangler. NORCE LFI (Gabrielsen og Skår 2021) påpeker at produksjonen av fisk i Vikja er avhengig av tilgangen til skjul i elvebunnen og gode gyteområder². NORCE LFI skriver i samme rapport at tilgangen til egnede gytelokaliteter kan være begrensende for fiskeproduksjonen i Vikja. Andre formålstjenlige tiltak som må vurderes, er etablering av kantvegetasjon der dette er naturlig.

FNF krever et fast vannslipp på 500 l/s gjennom hele året. Dette kan fordeles med 250 l/s i Seljestadelva og 250 l/s fra nåværende vannslipp fra Refsdalsdammen. På denne måten oppnås også miljøforbedringer i Seljedalselva. Denne sideelva har et opprinnelig nedslagsfelt på 34,6 km², men er sterkt regulert, og restfeltet er nå på kun 4,2 km². Et vannslipp på 250 l/s vil gi en betydelig forbedring for vannmiljø og naturopplevelser langs en mer eller mindre tørrlagt elvestrekning, og vil i tillegg bidra med 50 % av vannslippet til Vikja, inklusiv hele den opprinnelige anadrome strekningen, inklusiv reetablert del ovenfor Hove kraftverk.

Uregulert restfelt ovenfor Hove kraftverk i Vikje er om lag 13–14 km². Dette restfeltet vil bidra vesentlig til vannføringen på den reetablerte anadrome strekningen overfor ny laksetrapp ved kraftverket. I perioder med nedbør eller snøsmelting vil restfeltet alene kunne gi en vannføring på fra 2–3 m³/s til langt over 10 m³/s i perioder med sterk nedbør eller stor snøsmelting. Kombinert med et fast vannslipp på minimum 500 l/s, vil dette gjøre det mulig for laks og sjøaure å vandre opp og ned til den reetablerte strekningen (via ny laksetrapp), slik at anadrom fisk naturlig kan reetablere seg på hele den opprinnelige anadrome strekningen.

FNF mener at det er et åpenbart minimumskrav i et nasjonalt laksevassdrag som Vikja, at hele den opprinnelige anadrome strekningen reetableres på en biologisk funksjonell måte som tillater vill laksefisk å gjennomføre sitt naturlige livsløp.

Negative effekter av hurtige vannstandsreduksjoner må etter vår mening også være et tema i vilkårsrevisjonen. Det må her innføres restriksjoner på nedtappingshastighet, i tråd med funn og anbefalinger som har blitt presentert av f.eks. NINA (Bakken mfl. 2016)³. NORCE LFI (Gabrielsen og Skår 2021) skriver også at «det bør gjøres en gjennomgang av hvor ofte Hove kraftverk får stans i driften som fører til hurtig endring i vannføring ned til vannføringer under 2 m³/s».

² <https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/handle/11250/2758917>

³ <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2391709>

FNF ønsker også å nevne terskler, som et inngrep i vassdraget, som har påvirket fiskehabitatet. Dette er også en av påvirkningene som er nevnt i vann-nett⁴.

De øvrige vassdragene

Når det gjelder de øvrige vassdragene som er omfattet av den aktuelle vilkårsrevisjonen, støtter FNF kommunene Vik og Voss sine innspill (ref. kommunens revisjonskrav) – av hensyn til naturmangfold, landskap og friluftsliv.

Biotopforbedrende tiltak for fugl

Avslutningsvis ønsker vi å minne om at biotopforbedrende tiltak for fugl, f.eks. på strekningen Klokkargarden-Kålhagen i Hopra, men også i Vikja bør vurderes. Se her vedlegg 1 for detaljer; som er et innspill til aktuelle tema i krav om vilkårsrevisjon for Vik- og Arnafjordvassdragene, signert Vik Jakt- og Fiskelag og NOF Sogn og Fjordane, i november 2016.

Refererte rapporter

Bakken TH, Forseth T og Harby A. (red.). 2016. Miljøvirkninger av effektkjøring: Kunnskapsstatus og råd til forvaltning og industri. NINA Temahefte 62. 205 sider.

Gabrielsen SE og Skår B. 2021. Vikja - Fiskebiologiske undersøkelser i perioden 2002-2020. Vurderinger av nye produksjonsområder og tørrlegging av elvearealer nedstrøms Hove kraftverk. LFI-rapport 412. 30 sider.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Sogn og Fjordane

v/ koordinator Gunvar Mikkelsen (FNF Hordaland)

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland og Forum for Natur og Friluftsliv Sogn og Fjordane er to samarbeidsfora for natur- og friluftslivorganisasjoner i Vestland fylke. Vi arbeider for å ta vare på natur- og friluftslivinteressene i Vestland fylke.

⁴ <https://www.vann-nett.no/portal/#/waterbody/070-20-R>

VEDLEGG 1

INNSPEL TIL AKTUELLE TEMA I KRAV OM VILKÅRSREVISJON FOR VIK- OG ARNAFJORDVASSDRAGA

Vik Jakt- og fiskelag (Vik JFL) stiller seg bak Vik kommune sitt krav om å opna for vilkårsrevisjon.

Dei momenta som Vik kommune har sett opp er Vik JFL særst einige med.

Innspel som Vik JFL har komme med tidlegare til m.a. kommuneplanen er tekne med her.

Vik JFL ynskjer at Vik kommune legg meir vekt på krav til minstevassføring i Hopra og Vikja.

Minstevassføring er veldig viktig og har betydning for:

- gode gyte og oppvekstvilkår for fisken
- elva mindre utsatt for forsuring o.l. ved forureining
- Viktig for vegetasjon, fisk, fugl, dyr, amfibier, botndyr
- biologisk mangfald
- fiskebestanden
- fiskeinteresser
- landskapsverdiar
- friluftsliv - verdiar
- turisme
- biologisk mangfald, natur mangfaldet

God økologisk status krev vassføring.

Ein vurdering og uttale frå ein kyndig og upartisk person bør krevjast ang minstevassføring og evt andre tiltak i elvane.

Laksetrapp ved Hove vil gje ei lengre lakseførande strekning i Vikja.

Fisken vil få betre og større gyteområde, ein tilbakeføring til dei gamle gyteområda.

I dag er Vikja avhengig av kultivering i form av m.a. rognplanting. Det er 75% mindre gytegrunnlag i Vikja, i.h.t. opprinneleg før kraft utbygging.

Laksetrapp i øvre del av kanalen vil gje laksen tilgang til meir naturleg gyteområde.

Dette er også i tråd med EU vanndirektiv om mest mulig tilbakeføring av vassdrag.

Innspel frå Norsk Ornitologisk Foreining Sogn og Fjordane (NOF)

Hopra:

Viktige forvaltningsarter for denne elva er Strandsnipe, (som er ein raudlista art) fossekall og vintererle. Desse gjer årvisse forsøk på å hekke i vassdraget. Når vassføringa blir for liten i hekketida vil spesielt fossekall vera utsett for predatorar. Forutan dei naturlige fiendane vil også katt vera ein aktuell predator sidan fleire reir ligg i bebygd strøk. NOF vil tru det same gjeld strandsnipe og vintererla. Næringstilgangen til desse vert jo også sterkt berørt ved lita vassføring.

Fleire par stokkand hekkar i elva, har inntrykk av at desse får fram få ungar. Hadde hatt større sjans med dammar og tersklar, noko som fører til større areal med vann speil. Endene i Hopra er ein verdi i seg sjølv med tanke på at det er eit rekreasjonsområde som blir mykje brukt. Folk kjem "tettare" på naturen med ender i elva enn utan.

Gråhegre er ein karakterart i Hopra.

Det er også observert brunnakke, krikkand og sothøne i elva.

Elva og randsonene til kulturlandskapet langs elva er viktig i hekketida for mange artar, mellom anna dei raudlista artane fiskemåke, stare, gulspurv, taksvale og sandsvale. Enten til hekking, næringsøk eller begge. Elva har ikkje blitt sjekka grunding nok i hekketida nokon gang, men i vår blei området sør i Kålhagen sjekka, der elva møter Hønsigrovi - blei det funne 2 nye artar for kommunen, Myrsanger og Møller. Denne biotopen er unikt for kommunen, og området klokkargarden vidare opp gjennom Kålhagen heilt opp så lenge elva renn flatt er særst verdifullt. Dette området kan p.g.a. liten vassføring få utvikla potensiale i biotopen med, dammar, tersklar og større naturlege randsoner. Sør for Kålhagen kunne det f.eks. vorte greve ut i breidda mot aust slik at ein hadde fått ei utviding av elva her og eit ganske stort vann spel med sakteflytande vatn. Med kratt og siv rundt. Det hadde vorte ein kanonbiotop for mange fugleartar.

Vikja:

Elva bukta seg brei ned gjennom bygda før kraftutbygginga, og enda ut som eit delta i fjorden, er ikkje vanskeleg å tenkja seg att dette var ein kanonbiotop for mange fugleartar. Viktige forvaltningsarter for denne elva er Strandsnipe, (som er ein raudlista art) fossefall og vintererle. Desse gjer årvisse forsøk på å hekke i vassdraget. Den sterkt trua Åkerriksa er høyrte syngande ein gang (27.05.2007) i øvre del av kanalen, forbi Vange. Slik elva var før var nok dette ein kanon hekkeplass for den og fleire andre artar som er avhengig av ein slik biotop som elva opprinneleg var. Slik elva renn i dag i kanal så er fuglebiotopen rasert. Dette har skjedd med dei fleste store elvane på vestlandet, slik att den opprinnelege biotopen er det blitt veldig lite av og dei artane som er avhengig av denne biotopen går sterkt tilbake og blir kritisk trua. Men det er mulig her å få til reovering av deler av slik den gamle elva rant naturleg, spesielt i øvre del av kanalen er det rom får å få til noko. Hadde hjelp på berre fått elva litt breiare og rolegare eit stykke, med naturlege randsoner.

Vik i Sogn, 01.11.2016

På vegne av styret i
Vik Jakt og Fiskelag

Morten Jacobsen
-leiar-

Norsk Ornitologisk Forening
Sogn og Fjordane

Jan Ove Sagerøy
-nestleiar-